

друге, розробити законодавчі акти, що забезпечували б прозорість економічних відносин у державі.

Вимагають перебудови організаційна структура та діяльність спеціальних підрозділів правоохоронних органів, які забезпечують боротьбу з організованою злочинністю, професійна підготовка співробітників, їх правовий і соціальний захист, поліпшення матеріально-технічного забезпечення цих підрозділів. Належить удосконалити стратегію і тактику оперативно-розшукової та розвідувально-аналітичної роботи, всебічно вивчати криміногенні ситуації, пов'язані з функціонуванням кредитно-банківської системи. Назріла потреба у централізованому обліку керівників кримінального середовища, встановлення за ними постійного контролю (у тому числі в місцях виконання покарань).

Співак О.В.,

студент V курсу Кіровоградського
відділення ННІЗН

Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ МОТИВУ ЗЛОЧИНУ

Під мотивом злочину, на думку відомого вітчизняного вченого-юриста Є.Л. Стрельцова, прийнято розуміти усвідомлену внутрішню спонуку, якою керувалася особа при вчиненні злочину. Інакше кажучи, це джерело дії, її внутрішня штовхаюча сила, обумовлена потребами і інтересами спонуки, які викликають у особі рішучість вчинити злочин. Мотив є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони умисного складу злочину лише в тих випадках, коли він безпосередньо передбачений у диспозиції статті (ст. 364 КК України прямо зазначає корисливі мотиви та інші особисті інтереси зловживання владою або службовим становищем). Однак у тих випадках, коли мотив вчинення злочину диспозиція закону не називає, наявність такого мотиву впливає з характеру діяння.

Мотиви можуть мати різний характер, наприклад, низькі та такі, що не мають низького характеру. До низьких відносять користь, помсту, хуліганські мотиви, з якими закон пов'язує

посилення кримінальної відповідальності. До мотивів, що не мають такого характеру, слід віднести співчуття, жалість, прагнення допомогти іншій людині тощо, з якими закон не пов'язує посилення кримінальної відповідальності, але вони можуть ураховуватися при призначенні покарання як пом'якшуючі [1, с. 54].

В кримінологічному вченні вивчення сфери потреб і мотивацій як елемента системи особистісних характеристик допомагає відповісти на питання про причини злочинної поведінки [2, с. 99]. Відомий російський науковець О.Я. Сухарев надає наступне тлумачення цього терміну: «Мотив злочину – безпосередня внутрішня спонукальна причина злочинного діяння (наприклад, ревності, помста, користь). Елемент суб'єктивної сторони злочину. В окремих випадках, передбачених КК, мотив злочину є обов'язковою або кваліфікуючою ознакою складу злочину. В інших випадках мотив злочину може служити обставиною, що пом'якшує або обтяжує покарання» [3, с. 324].

Для того, щоб зрозуміти зміст поняття «мотив злочин», необхідно, насамперед, визначити зміст терміну «мотив». Філософський енциклопедичний словник визначає мотив, як те, що побуджує активність тварин чи людини, заради чого вона здійснюється, що визначає її направленість. За своїми проявами і функціями в регуляції поведінки мотивуючі фактори можуть бути розділені на три відносно самостійні класи: потреби, потяги та інстинкти як джерела активності організму; саме мотиви як причини, які визначають вибір направленості поведінки; емоції, суб'єктивні переживання (прагнення, хотіння, бажання) та установки як способи регуляції поведінки суб'єкта.

В зарубіжній психології 20 ст. виділені такі існуючі характеристики мотивів, як їх спонукальна та спрямовуюча функції (психоаналіз, біхевіоризм, теорія поля К. Левіна, когнітивна психологія, етологія), детермінація поведінки людини несвідомими мотивами (психоаналіз), ієрархія мотивів (психоаналіз, гуманістична психологія) та ін.

В сучасній психології, що вивчає проблему мотивів, насамперед в контексті аналізу діяльності людини та її свідомості, розкрито механізм виникнення мотивів внаслідок «опредметнення» потреб в ході пошукової активності та перетворення таким чином її об'єктів в мотиви (О.М. Леонтьєв).

Розвиток мотивів проходить через зміну та розширення кола діяльностей, перетворюючих предметну дійсність. Властиві даному суспільству цінності, інтереси та ідеали виступають в якості потенціальних мотивів, які в випадку їх інтеріоризації особистістю можуть набути спонукальної сили та стати реально діючими мотивами. Ці мотиви виконують функцію смислоутворення, тобто надають відображуваний в індивідуальній свідомості дійсності особистісний смисл. Емоції оцінюють особистісний смисл подій, що відбуваються, та у випадку невідповідності цього смислу мотивам змінюють загальну направленість та динаміку діяльності особистості.

Реальні мотиви особистості слід відрізнити від мотивувань, тобто від раціональних пояснень причин дій шляхом вказування на соціально прийнятні для суб'єкта обставини, які спонукали до вибору даної дії. Мотивування можуть свідомо використовуватися суб'єктом для маскуванню дійсних мотивів його поведінки [4, с. 380].

Таким чином, мотивом злочину є безпосередня внутрішня спонукальна причина злочинного діяння. Кримінальний Закон також визначає мотив як елемент суб'єктивної сторони злочину. Мотив злочину — це усвідомлена спонука особи, яка викликала у неї намір вчинити злочин. Мотив є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу злочину лише у тих випадках, коли він безпосередньо вказаний у диспозиції кримінального закону. У деяких випадках мотив злочину впливає із самого змісту диспозиції кримінального закону, і в цьому випадку він має важливе значення при встановленні складу злочину та форми вини. Наприклад, такі злочини, як розкрадання майна, одержання хабара, вчиняються з корисливих мотивів, хоча вони і не зазначені у відповідних статтях Кримінального кодексу. Неретельність у встановленні мотиву злочину нерідко призводить до помилкової його кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. Видання шосте, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2009. – 816с.

2. Иванов Ю.Ф., Джужа О.М. Кримінологія: навчальний посібник / Ю.Ф. Иванов, О.М. Джужа. – К.: Паливода, 2006. – 264с.

3. Сухарев А.Я. Большой юридический словарь / А.Я. Сухарев. – М.: Инфра-М, 2009. – 858с.

4. Философский энциклопедический словарь / [С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев, С.М. Ковалев, Н.М. Ланда и др.] – М.: «Советская энциклопедия», 1989. – 815с.

Бабіченко А.О.,

студент V курсу Кіровоградського
відділення ННІЗН

Національної академії внутрішніх справ

ДИНАМІКА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У кримінології існують критерії (показники), за якими можна зробити висновки про загальний стан злочинності. Деякі з цих критеріїв відносяться до основних, інші – до додаткових. Основними показниками злочинності вважаються такі, без виявлення яких неможливо скласти навіть приблизне поняття про злочинність. Саме до таких показників відноситься динаміка злочинності. Злочинність – це явище, а не статистична безліч злочинів. Як будь-яке явище, вона закономірна по причинно-наслідковій залежності і зв'язку обумовлювання, по взаємодії з іншими соціальними явищами – економікою, політикою, ідеологією, психологією суспільства і соціальних спільнот, управлінням, правом та ін. Динаміка злочинності визначається протиріччями взаємодіючих соціальних процесів і явищ криміногенного, антикриміногенного, змішаного характеру. Російський юрист О.Я. Сухарев у Великому юридичному словнику надає таке тлумачення цього терміну: «динаміка злочинності – зміна кількісних і якісних властивостей злочинності в часі» [1, с. 211].

Українські кримінологи аналогічно визначають динаміку злочинності – як показник, що відображає зміну її рівня та структури протягом того чи того тимчасового періоду (рік, три роки та ін.). До основних показників динаміки відносять: рівень